

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عرفان اسلامی و راه کارهای ترویج آن در رسانه

سید شهاب الدین حسینی

سرشناسه: حسینی، سیدشهاب‌الدین، ۱۳۴۵ -
عنوان و نام پدیدآور: عرفان اسلامی و راه‌کارهای ترویج آن در رسانه / سید شهاب‌الدین حسینی.
مشخصات نشر: قم: صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران، مرکز پژوهش‌های اسلامی، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری: ۲۶۴ ص.

شابک: 978-964-514-237-5

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه .

موضوع: عرفان

موضوع: عرفان -- دفاعیه‌ها و ردیه‌ها

شناسه افزوده: صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران. مرکز پژوهش‌های اسلامی

رده بندی کنگره: ۴۱۳۹۱ ع۴۴۵ ح/۲۸۶ BP

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۸۳

شماره کتابشمار ملی: ۲۷۳۵۴۰۳

عرفان اسلامی و راه‌کارهای ترویج آن در رسانه

کد: ۱۷۴۸

نویسنده: سید شهاب‌الدین حسینی

تهیه‌کننده و ناشر: مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما

ویراستار: رقیه چاووشی

طراح جلد: حمید حاجی رمضان‌علی

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۱

شمارگان: ۱۲۰۰

بها: ۶۵۰۰۰ ریال

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

نشانی: قم، بلوار امین، مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما

تلفن: ۲۹۱۹۶۷۰ - ۲۵۱۰ سامانه ارتباطات: ۱۱-۲۹۱۵۵۱۰

تهران: خیابان جام جم، ساختمان شهید رهبر، طبقه زیرزمین

تلفن: ۲۲۰۱۴۷۳۸ - ۲۲۰۲۱۰۰۰ - ۲۲۱۶۴۹۹۷

دفتر خراسان: مشهد - خیابان امام خمینی، انتهای باغ ملی،

ساختمان صبا، طبقه سوم

تلفن: ۲۲۱۵۱۰۸ - ۵۱۱۰۰۵۱۱ - ۲۲۱۵۱۰۶

www.irc.ir info@irc.ir

شابک: 978-964-514-237-5 ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۴-۲۳۷-۵

فهرست مطالب

پیش گفتار ۱۱

فصل اول: کلیات

چیستی عرفان اسلامی ۱۵

سرچشمه‌های عرفان اسلامی ۲۱

۱. دیدگاه نادرست ۲۱

الف) یونان باستان ۲۱

ب) بودیسم ۲۳

ج) هندویسم ۲۵

د) یهودیت، مسیحیت، زرتشت ۲۸

۲. دیدگاه درست ۳۳

الف) قرآن کریم ۳۳

ب) سنت و سیره معصومان (علیهم‌السلام) ۳۴

ج) عقل و استدلال ۴۷

د) شهود و قلب ۴۹

نتیجه‌گیری ۵۱

فصل دوم: ویژگی‌های عرفان اسلامی

۱. خدامحوری ۵۳

۲. توحیدگرایی ۵۹

۳. جهان، آیینه حق ۶۳

۶۶	۴. انسان کامل
۷۳	۵. عبودیت حق
۷۵	۶. شریعت محوری
۷۸	۷. زبان نمادین
۸۶	۸. حقیقت طلبی
۹۰	نتیجه گیری

فصل سوم: کشف و شهود در عرفان اسلامی

۹۲	۱. تعریف کشف و شهود
۹۴	۲. تفاوت کشف و شهود با دیگر تجربه ها
۹۵	الف) تجربه دینی
۹۹	ب) تجربه عرفانی
۱۰۲	ج) تجربه معنوی
۱۰۲	۳. ارزش معرفتی شهود برای عارف
۱۰۶	۴. ارزش معرفتی شهود برای دیگران
۱۰۷	۵. معیارهای صدق و کذب شهود
۱۰۸	الف) عقلانیت
۱۰۸	ب) کشف برتر
۱۰۹	ج) صحت سند
۱۰۹	د) قرآن و سنت
۱۱۰	ه) ترغیب به عبودیت
۱۱۱	و) اتفاق آرا
۱۱۱	ز) خردستیز نبودن
۱۱۱	نتیجه گیری

فصل چهارم: مراحل سیر و سلوک در عرفان اسلامی

۱۱۴	۱. گونه های سلوک
۱۱۶	۲. شرایط سلوک
۱۱۶	الف) شناخت مقامات و حالات

۱۴۱.....	ب) انتخاب راهتها
۱۴۲.....	ج) طلب و بی قراری
۱۴۲.....	۳. آغاز سلوک
۱۴۲.....	الف) یقظه و توبه
۱۴۳.....	یک پرسش
۱۴۵.....	و اما دلیل نقلی
۱۴۷.....	توبه یا زیباترین پوزش
۱۴۰.....	ب) ذکر
۱۴۳.....	ج) زهد
۱۴۶.....	د) محاسبه
۱۴۸.....	و) اخلاص و توکل
۱۵۳.....	ها ص
۱۵۵.....	ز) سر
۱۵۸.....	ح) فنا
۱۵۸.....	یک- فناء علی
۱۵۹.....	دو- فناء صفاتی
۱۶۱.....	سه- فناء ذاتی
۱۶۱.....	نتیجه گیری

فصل پنجم: تبارشناسی تصوف و عرفان اسلامی

۱۶۳.....	۱. مفهوم شناسی تصوف و عرفان
۱۶۷.....	۲. پیدایش تصوف و عرفان
۱۷۲.....	۳. تفاوت ها و تمایزها
۱۷۴.....	۴. ویژگی های تصوف و عرفان
۱۷۵.....	الف) ویژگی های تصوف
۱۷۵.....	یک- بیعت نکردن با امام وقت
۱۷۶.....	دو- رجوع نکردن به مراجع تقلید
۱۷۷.....	سه- خانقاه یا مسجد

- چهار- تحزب گرایی ۱۷۸
- پنج- خلافت موروثی ۱۷۸
- ب) ویژگی های عرفان ۱۷۹
- یک- التزام به احکام و شریعت ۱۷۹
- دو- دوری از سلسله گرایی ۱۸۰
- سه- عرفان اهل بیت: ۱۸۰
- ج) راه های وصول به عرفان اهل بیت: ۱۸۶
- یک- معرفت ۱۸۶
- دو- محبت ۱۸۸
- اول- محبت به رسول خدا ﷺ و اهل بیت اطهار ۱۹۰
- دوم- محبت به مردم و شفقت بر خلق در سلوک اجتماعی ۱۹۰
- سه- عبادت و بندگی ۱۹۰
- نتیجه گیری ۱۹۲

فصل ششم: مکتب های عرفانی (امام طباطبائی، بهجت)

۱. راهکارهای عرفانی امام خمینی ۱۹۴
- الف) خودشناسی ۱۹۴
- ب) ضرورت معرفت و شناخت ۱۹۵
- ج) توجه به اسرار نماز ۱۹۶
- د) حضور در محضر الهی ۱۹۶
- ه) زهد و وارستگی ۱۹۷
- و) سبک نشمردن گناه ۱۹۷
- ز) ترسیدن از عیب جویی ۱۹۷
- ح) اخلاص و انگیزه الهی ۱۹۸
- ط) پرهیز از غفلت ۱۹۹
۲. راهکارهای عرفانی علامه طباطبائی ۱۹۹
- الف) توبه، مراقبه، محاسبه ۲۰۰
- ب) تأکید بر نماز شب ۲۰۰
- ج) خواندن مسبحات ۲۰۱
- د) ذکر لا اله الا الله ۲۰۱

۲۰۱.....	ه) خلوت.....
۲۰۲.....	و) معرفة النفس.....
۲۰۳.....	۳. راهکارهای عرفانی آیت الله بهجت.....
۲۰۳.....	الف) غایت مندی انسان.....
۲۰۴.....	ب) پرهیز از مطلق گناه.....
۲۰۵.....	ج) تداوم ذکر.....
۲۰۶.....	د) مراقبت همیشگی.....
۲۰۷.....	هـ) محاسبه.....
۲۰۷.....	و) هم نشینی با خوبان.....
۲۰۸.....	ز) اهتمام به نماز.....
۲۰۸.....	ح) ترک بر محور دین.....
۲۰۹.....	ط) اجرام به بدو و ادر.....
۲۰۹.....	نتیجه گیری.....

فصل هفتم: فرقه ها و تعلقه های شبه عرفانی

۲۱۲.....	۱. معاشناسی.....
۲۱۲.....	الف) شبه عرفان.....
۲۱۳.....	ب) عرفان و انسان معاصر.....
۲۱۴.....	۲. شاخصه ها و مؤلفه ها.....
۲۱۴.....	الف) حذف متافیزیک و خدا.....
۲۱۶.....	ب) تناسخ.....
۲۱۸.....	ج) شریعت ستیزی.....
۲۱۹.....	د) آرامش و شادمانگی کاذب.....
۲۲۲.....	هـ) نفی ذهن و عقلانیت.....
۲۲۴.....	و) مسئولیت گریزی.....
۲۲۷.....	ز) سکس.....
۲۳۰.....	نتیجه گیری.....

فصل هشتم: همراه با برنامه سازان

۲۳۳.....	۱. پیشنهاد های برنامه ای (جزیی).....
۲۳۴.....	۲. توجه به ارزش های عرفانی در داستان.....

۳. جلوه‌هایی از عرفان اصیل در محیط خانواده که کتاب «قافله‌ای خدایی، خانواده در سیره	
و سخن اولیاءالله» از نعمت الله فروغی مفید است.....	۲۳۵
۴. ارائه و نشان نمادها و سمبل معنویت و عرفان اصیل اسلامی، مسجد الحرام، کعبه، مسجد	
النبی، مناره، گلدسته و مسجد از نشانه‌های آن است.....	۲۳۵
۵. بیان دستورالعمل‌های اخلاقی و خودسازی از زبان شخصیت‌های اخلاقی و موجه و یا از	
طریق بیان مجری.....	۲۳۵
۶. تهیه برنامه‌های گفتگو محور یا ترکیبی با موضوع «خانواده و عرفان‌های انحرافی» که در	
آن به وظایف خانواده‌ها در قبال فرزندان پردازد.....	۲۳۵
۷. زیرنویس‌ها و پیام مجری.....	۲۳۶
۸. احادیث مناسب قبل از اخبار و بعد از اذان.....	۲۳۷
۹. اشعار عرفانی از شعاع صاحب نام.....	۲۴۰
۱۰. مستند عرفان اصیل.....	۲۴۱
۱۱. معرفی کارشناسان.....	۲۴۲
۱۲. بایدها و نبایدهای برنامه‌ای (کلی).....	۲۴۲
۱-۲. تبلیغ عرفان اصیل اسلامی در رسانه.....	۲۴۲
۲-۲. ترویج عرفان اصیل اسلامی.....	۲۴۳
۳-۲. توجه به عرفان اصیل در برنامه‌های متنوع.....	۲۴۳
۴-۲. تأکید و توصیه بر معنویت در اوقات ویژه.....	۲۴۳
۵-۲. تذکر برای رسیدن به تفکر.....	۲۴۳
۳. معرفی کتاب و سایت‌ها درباره‌ی عرفان اصیل اسلامی.....	۲۴۴
الف) معرفی کتاب‌ها.....	۲۴۴
ب) معرفی سایت‌ها.....	۲۴۴
کتاب‌نامه.....	۲۵۱

توجه به معبود و شناخت او و سیر و سلوک برای رسیدن به قرب و رضای او در فطرت الهی ریشه دارد. از همین روست که نهاد پاک انسان در تکاپوست تا از دنیای پست و فانی راهی به دنیای قدس و خوبی‌ها بگشاید و از محدودیت‌ها و آلام تن به عالم بی‌نهایت و نامحدود پر کشد و با فرشتگان و اولیای الهی هم‌نشین شود.

هر یک از رسولان الهی، چراغی را به فراخور حال انسان‌ها پیش روی آنها افروختند و هدف همه آنها از این راه‌نمایی، توجه دادن آنها به خدا و رسیدن به حق بود. در این میان، خاتم پیامبران و افضل رسولان، محمد مصطفی ﷺ با کمک وحی الهی، اوج عروج انسان را در بندگی از حق دید و پیروی از معبود را تنها راه نجات آدمی یافت. اوصیای رسول الله ﷺ نیز هر یک به عنوان وارثان علم نبوی، اصول مکتب جدّ خویش را به مردم آموختند و آنها را از غلتیدن به دامان مکتب‌های انحرافی دور نگه داشتند.

عرفان اصیل اسلامی یعنی عرفان پاک اهل بیت علیهم‌السلام در طول تاریخ توانسته است با اتصال به چنین سرچشمه پاک و زلالی، روح انسان‌ها را معنا

بخشد و با سیر و سلوکی مطمئن، آنها را به قرب حق برساند. با این حال، همیشه رهنمائی بوده‌اند که از سر غفلت یا عمد، در کمین ایمان مردم نشسته و به غارت باورهای پاک آنها دست یازیده‌اند.

متأسفانه در سال‌های اخیر، با حمایت‌های استکبار، تبلیغات عرفان‌های بی‌پایه و اساس و به عبارتی، دروغین در کشور ایران گسترش یافته و توانسته است در برخی مجامع محدود، جای پای بیابد که پی‌آمدهای خطرناکی دارد و نیازمند هوشیاری همه جانبه مسئولان به ویژه مدیران رسانه ملی است.

تحقیق پیش‌رویی که به همت دکتر حجت‌الاسلام و المسلمین سید شهاب‌الدین حسینی نوشته شده است، می‌کوشد با تبیین عرفان اصیل اسلامی، شاخصه‌های مهم آن را معرفی کند با سپاس از این پژوهشگر ارجمند، امید است این تحقیق مورد استفاده برنامه‌سازان و تهیه‌کنندگان رسانه ملی قرار گیرد.

بسم الله توفیق

مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما